

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Елисавета Вълчинова-Чендова, д.н. (НБУ)

за дисертационния труд на
АНА ВАЛЕРИЕВА ЛИНЧЕВА

на тема

**„КЛАВИРНИ ИЗПЪЛНИТЕЛСКИ ПОДХОДИ В ЦИКЛИТЕ
ЗА СОПРАН И ПИАНО ОТ ДИМИТЪР ХРИСТОВ”,**

докторант в НБУ - департамент „Музика“,

с научен ръководител доц. д-р Георги Арnaudов

*за присъждане на образователна и научна степен „доктор“,
професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“*

Авторката на дисертационния труд Ана Валериева Линчева завършва пиано в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София, през 2009. От 2007 е хоноруван преподавател и корепетитор в Нов български университет, а от 2010 е щатен преподавател.

Професионалният ѝ път на пианист е амбициозен. Получава международни и национални награди, през периода 1993 – 2009 година участва активно във фестивали, конкурси, концерти, майсторски класове. Няма да се спирам подробно на тях, ще посоча само международния конкурс Козани (Гърция), майсторския клас с преподавател Йено Яндо в Баден, фестивалите в Будапеща, Братислава и Виена, международните делфийски игри в Киев, майсторските класове с преподаватели Жания Аубакирова и Янг Ву в Китцинген (Германия).

Като преподавател и корепетитор в НБУ Ани Линчева активно работи с различни певци върху разнообразен репертоар от оперни и камерни творби, в това число и на песни от български композитори. Изборът на тема на дисертационния ѝ труд е свързан с този неин опит, както и с интереса ѝ към изпълнението на българска музика.

Вокалните цикли за сопран и пиано на композитора Димитър Христов – *Два цикъла по текст на Пенчо Славейков* (1981); *Цикъл от 4 песни за сопран и пиано по текст на Пейо Яворов* (1985) и *„Пасха” – 9 песни за сопран и пиано по текст на Кирил Христов* (2003), – които са обект на нейната художественотворческа докторантура, са представителни за съвременното българско композиторско творчество. В текста авторката формулира няколко амбициозни цели и задачи на дисертацията, които разкриват:

Първо, интерес към съвременна българска музика и така – популяризиране на българско композиторско творчество.

Второ, насочване към вокалния жанр – вокалната партия се разглежда в контекста на камерната формация и гледната точка към нея предполага реализиране на богат многостранен анализ.

Трето, избор на автор, чиито произведения се вписват в ярък индивидуален композиторски проект, в който уникално и успешно се съчетават традиции и новаторство.

Четвърто, вглеждане в тези вокални цикли на следващо по-детайлно теоретично и интерпретационно ниво – като проява на мисленето на Димитър Христов за човешкия глас и за инструмента пиано, за камерността, за съвременната художествена песен, за поетичния текст и неговото музикално претворяване и т.н. Неслучайно циклите са въведени чрез сравнителни таблици на поетичните оригинали и композиторската работа с тях – това е отправен въпрос за изясняване на музикалната поетика, който в теоретичен план (обект на друг вид изследване) може да бъде разглеждан от гледна точка на автотекстуалността в поезията и в музиката.

Дисертационният труд се състои от увод, четири глави, заключение, литература, общо 139 страници.

В терминологичните уточнения в началото на дисертационния труд, които следват увода, за да избегне понятийната двусмисленост, авторката е посочила, че обект на изследването ѝ е т.нар. художествена песен, която тук е въведена с понятието *солова концертна песен*.

Първата глава е мислена в исторически план като кратък, въвеждащ темата исторически обзор, посветен на възникването, създаването и развитието на

соловата песен като самостоятелен жанр, от домашното музициране до художествената песен на XIX век.

Подобен подход винаги оставя възможности за недостатъчно обхващане на картината и създава чувство за недостатъчност, дори когато гледната точка на автора е много ясно изведена. Според мен при разглеждане на съвременно композиторско творчество по-удачен „вход“ е синхронният подход – съвременното композиторско разбиране за художествена песен в идеите на XX век (които не изключват използване и претворяване на познати исторически модели) и конкретно в българската музика. Не отправям критика към авторката, само насочвам вниманието и към други възможности за осмисляне на музикалната проблематика.

Втората глава логично разглежда творческия път на композитора и неговото вокално творчество. Освен циклите от солови песни, тя посочва и големите хорови цикли, включени са и двете му опери. Линчева прави обзор на вокалните произведения на Димитър Христов през годините – от Три песни за бас и пиано по Вапцаров (1961) до *Пасха* за сопран и пиано по Кирил Христов (2003). Неизпълнявани досега са хоровите цикли *Три песни за хор едва театрализирани*, акапелни, по народни текстове (1982) и мащабният като замисъл, предназначен за представяне на открито *Триптих български* по Станка Пенчева и Анастас Стоянов за три хора и три групи от медни инструменти и трима диригенти (1987). Текстът е информативно наситен и фактологично прецизен.

Централна е **третата глава** – „**Циклите за сопран и пиано. Изпълнителски наблюдения**“. Предмет на изследване са изпълнителските проблеми на клавирната и вокалната партия, които възникват при интерпретацията на творбите.

Поздравявам докторантката за този анализ. В наблюденията ѝ успешно се съчетават личният ѝ прецизен аналитичен прочит – доказателство, че дисертационният труд е разработен самостоятелно, с опора в теоретичните трудове на Димитър Христов („Към теоретичните основи на мелодиката“, „Хипотеза за полифоничния строеж“ и др.) и проведените с него лични разговори, както и в ползваната литература, която свидетелства за познаване на състоянието на проблема и коректност при цитирането на авторите.

Достойнство на текста е неговото проблематизиране и извеждането на характерни модели във всеки цикъл. Направени са по-обща наблюдения, които са белег на композиторския стил на Димитър Христов. Например: диатоничен музикален език, монодийно мислене (неслучайно тя изтъква, че композитора не мисли акордово, характерни са вертикални струпувания), използвани различни полифонични подходи; липса на видима метрична организация в първия цикъл, който е „с диатонична мелодика и изобилства с различни типове темпови отклонения и фермати, които дават голяма свобода на протичане във времето и придават ефект на импровизационност. Въпреки присъствието на тактови черти във втория цикъл, има очевидно несъвпадане на метричните акценти, ферматите изчезват, изобилстват синкопи и триоли, различни по състав и разположение“ (с. 4). Образността в цикъла по текстовете на Пейо Яворов е „тиха“, тя е проява на концепцията му за тишината като времепространствен център и т.н.

При анализа на триединството текст – вокална партия – клавишна партия авторката очертава важни посоки на анализ по отношение на музикалната семантика, на органичното вплитане на текста и музиката и постигането на „паралелна музикална образност, която произлиза от поетичната образност, но поема по свои пътища“ (с. 80).

В инструменталната музика на Димитър Христов особеностите на звуковата реалност на неговите творби са разглеждани в монографични трудове като художествен и естетически феномен (от проф. Константин Карапетров), анализирани са художественосмислово и технологично (от д-р Биляна Чокоева-Ангелова, д-р Силвия Георгиева, проф. д-р Ганка Неделчева, проф. д-р Джефри Дийн). В мои текстове те се осмислят като постигане на „нова звукова сетивност“. Изведени са особеностите в литературно-театралните и музикално-драматургичните пространства на игровото в неговите опери (от д-р Капка Лалова). Ани Линчева подчертава, че във вокалните цикли на Димитър Христов „паралелната музикална образност“ се постига чрез присъщи за автора технологични похвати, в които се вплита и музикалната поетика – нещо, на което обърнах внимание в началото на рецензията си и което смятам за много важно. И това е един от важните приносни акценти в дисертационния труд

Ще подчертая, че музиката на Димитър Христов е предизвикателство за изследователя и предполага анализ на различни нива. Затова определих

поставената задача като амбициозна. Поздравявам Ани Линчева, която успява да изведе убедително своя интерпретационния анализ, като открива възможности за различни теоретични ракурси.

Четвъртата глава съдържа интервюта с три от изпълнителките на неговите вокални цикли: Цветанка Герджикова, Румяна Барева и Албена Кехлибарева. Текстът би спечелил, ако те се превърнат в обект на самостоятелен анализ, а самите интервюта са приложение.

Цитираната литература включва 61 заглавия на кирилица и 20 на латиница – общо 81, и дава богата музикалнотеоретична, литературна, културологична, философска основа за въвеждането на смисловите терминологични и концепционни опори, върху които е изведен интерпретационният анализ, реализиран с професионална задълбоченост и творческо отношение. Ани Линчева е изпълнител и усетът ѝ към музикалното е водещ. Но тя е успяла да аргументира своите интуиции, което е особено ценно за този вид изследвания.

Авторефератът синтезирано и точно представя съдържането на дисертационния текст.

Публикувани са две части от дисертационния труд – отпечатани доклади от докторантските четения „Млад научен форум за музика и танц“ (2014 и 2015), те са посветени на двата цикъла за сопран и пиано от Димитър Христов по стихове на Пенчо Славейков и по текстове на Пейо Яворов.

Ани Линчева е посочила **6 концертни изяви по време на докторатурата**, в които присъства и изпълнението на *Два цикъла за сопран и пиано по стихове на Пенчо Славейков* в партньорство с Виктория Николова (сопран). Това са:

1. Песенен концерт на Виктория Николова и Десислава Данова – студенти от НБУ и Нона Кръстникова – гост, на рояла: Ана Линчева, Европейска нощ на музеите и галериите в НБУ, 18.05.2013.

2. Концертно изпълнение на операта „Сватбата на Фигаро“ от В. А. Моцарт. На рояла: Ана Линчева, Галерия УниАрт, НБУ, 28.06.2013.

3. Вокални импресии: концерт на Виктория Николова (сопран) и Александрина Стоянова (мецосопран), на рояла: Ана Линчева, Европейска нощ на музеите, 17.05.2014.

4. Вечер на Руската музика – Руски културен център, 30.10.2014.

5. Сън за щастие – концерт поезия и музика. Участват: Виктория Николова (сопран), Кристина Цанова (цигулка), Ана Линчева (пиано), Антония Кирил-Евгениева (пиано), Мария Рандева (пиано). В програмата: съвременни български композитори. Европейска нощ на музеите, 16.05.2015.

Димитър Христов – Два цикъла за сопран и пиано по стихове на Пенчо Славейков

Първи цикъл:

- „Ни лъх не дъхва“
- „Капчици дъждовни падат от небето“
- „Над безкрайните полета тишина е и покой“
- „Криволи покрай гората необъхтана пътека“

Втори цикъл:

- „Богоугодник сред гората“
- „Небесата гръм раздърпа“
- „Виж отърси чело бяло“
- „Насреща ми седеше ти“
- „Во стаичката пръска аромат“

6. Оперен концерт – Фрагменти от операта „Тайният брак“ на Д. Чимароза. Участват студенти от класа по оперно пеене с диригент Деян Павлов, на рояла Ана Линчева. 02.06.2015.

Програмите на концертите представят успешната ѝ работа с певци с приоритет камерно музициране, сред които и 9 песни от двата цикъла на Димитър Христов.

Изведените 6 приноса реално отразяват постигнатото в дисертационния труд.

Изследването за първи път в българското музикознание на трите вокални цикъла на Димитър Христов – два цикъла по Пенчо Славейков, цикъл от 4 песни за сопран и пиано по текст на Пейо Яворов и „Пасха“, 9 песни за

сопран и пиано по текст на Кирил Христов (*принос № 1*) – е принос за активизиране на интереса към стойностни творби в българското композиторско творчество, принос е и към кръга от изследвания, посветени на Димитър Христов.

Приветствам поставянето на личните срещи/разговори и интервюта с композитора, както и с някои изпълнители на неговите вокални цикли – Цветанка Герджикова, Румяна Барева и Албена Кехлибарева, като *втори принос*. Това е перспективен емпиричен материал и за други изследвания.

Както посочих, приноси са анализите на трите цикъла както с изведените наблюдения, така и с очертаните нови изследователски посоки (*принос № 3, 4 и 5*).

Последният принос (*№ 6*) свидетелства за сериозната работа на авторката с текстовете на песните, което я е довело до непознато днес Пенчо-Славейково стихотворение, публикувано единствено в първото издание на стихосбирката „Сън за щастие“ през 1906 г.

Заключение: Въз основа на цялостната ми положителна оценка на труда и посочените приноси моменти в текста предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Ана Валериева Линчева за дисертационния труд на тема „Клавирни изпълнителски подходи в циклите за сопран и пиано от Димитър Христов” образователна и научна степен „доктор” в професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“.

Поздравявам авторката и нейния научен ръководител доц. д-р Георги Арnaudов.

Пожелавам ѝ успешна бъдеща професионална реализация.

София, февруари 2017

Подпис: